

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний автомобільно-дорожній університет

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова приймальної комісії,
ректор _____ Віктор БОГОМОЛОВ
“10” березня 2023 року

ПРОГРАМА

співбесіди з предмету **Українська мова** для участі в конкурсі щодо зарахування на навчання вступників на основі повної загальної середньої освіти або НРК5 за денною та заочною формами на освітній ступень **бакалавр та молодший бакалавр**

Харків 2023 р.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Українська мова є конкурсним предметом у разі вступу до закладів вищої освіти України за освітнім ступенем *молодший бакалавр, бакалавр*. Програмне забезпечення програми укладено відповідно до Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти та навчальної програми з української мови для закладів загальної середньої освіти, чинного програмного забезпечення ЗНО/НМТ 2023 року.

Вступники повинні **знати**:

- основні правила вживання звуків у різних позиціях слів;
- чергування голосних і приголосних звуків; зміни в групах приголосних;
- правила вживання великої літери, м'якого знака і апострофа;
- правила написання частин мови, складних слів;
- правила утворення і написання граматичних форм різних частин мови;
- види речень, способи ускладнення речень, типи зв'язків у реченнях;
- вживання сполучників і розділових знаків у різних видах речень.

Вступники повинні **вміти**:

- грамотно писати слова з різними орфограмами;
- зіставляти звучання і написання слів, передавати на письмі звуки і звукосполучення;
- записувати складні, складноскорочені слова і аббревіатури, власні назви, робити перенос слів;
- правильно вживати відмінкові закінчення, а також закінчення різних форм дієслова;
- грамотно писати прислівники і займенники;
- правильно вживати розділові знаки, визначивши головні і другорядні члени речення, однорідні члени речення і узагальнювальні слова при них, зв'язки сурядності і підрядності, вставні і вставлені конструкції, уточнювальні члени речення, пряму і непряму мову.

Форма перевірки – **тест**. Письмовий іспит у формі співбесіди з використанням тестових технологій дає можливість перевірити писемну грамотність абітурієнтів і їхню обізнаність в орфограмах і пунктограмах. Він зручний тим, що ставить усіх в однакові умови тестування.

УКРАЇНСЬКА МОВА

Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
1. Фонетика. Графіка. Орфоепія. Орфографія	Алфавіт. Наголос. Співвідношення звуків і букв. Основні випадки уподібнення приголосних звуків. Спрощення в групах приголосних. Основні випадки чергування у-в, і-й. Правопис літер, що позначають ненаголошені голосні [е], [и], [о] в коренях слів. Сполучення й о, ь о. Правила вживання м'якого знака (знака м'якшення). Правила вживання апострофа. Подвоєння букв на позначення подовжених м'яких приголосних і збігу однакових приголосних звуків. Правопис префіксів і суфіксів. Найпоширеніші випадки чергування голосних І приголосних звуків. Правопис великої літери. Лапки у власних назвах. Написання слів іншомовного походження. Основні правила переносу слів з рядка в рядок. Написання найпоширеніших складних слів разом і через дефіс. Правопис складноскорочених слів. Правопис відмінкових закінчень іменників, прикметників. Правопис н та nn у прикметниках і дієприкметниках, <i>не</i> з різними частинами мови.	Розташовувати слова за алфавітом; наголошувати слова відповідно до орфоепічних норм (згідно з додатком); визначати звукове значення букв у словах; розпізнавати явища уподібнення й спрощення приголосних звуків, основні випадки чергування голосних і приголосних звуків, чергування у-в, і-й, розпізнавати вивчені орфограми; правильно писати слова з вивченими орфограмами, знаходити й виправляти орфографічні помилки на вивчені правила.
2. Лексикологія. Фразеологія	Лексичне значення слова. Багатозначні й однозначні слова. Пряме та переносне значення слова. Омоніми. Синоніми. Антоніми. Пароніми. Лексика української мови за походженням. Власне українська лексика. Лексичні запозичення з інших мов. Загальновживані слова. Професійна, діалектна, розмовна лексика. Терміни. Застарілі й нові слова (неологізми). Нейтральна й емоційно забарвлена лексика. <i>Поняття</i> про фразеологізми.	Пояснювати лексичні значення слів; добирати до слів синоніми й антоніми та використовувати їх у мовленні; вживати слова в переносному значенні; знаходити в тексті й доречно використовувати в мовленні вивчені групи слів за значенням (омоніми, синоніми, антоніми, пароніми); пояснювати значення фразеологізмів, правильно й комунікативно доцільно використовувати їх у мовленні.
3. Будова слова. Словотвір	Будова слова. Спільнокореневі слова й форми того самого слова.	Визначати значущі частини й закінчення слова; розрізняти форми слова й спільнокореневі

		слова, правильно вживати їх у мовленні.
4. Морфологія 4.1. Іменник	<i>Іменник</i> як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Іменники власні та загальні, істоти й неістоти. Рід іменників: чоловічий, жіночий, середній. Число іменників. Відмінювання іменників. Незмінювані іменники в українській мові. Написання й відмінювання чоловічих і жіночих імен по батькові. Кличний відмінок іменників (на прикладі етикетних формул звертань <i>пане полковнику, сестро Олено, друже Сергію, Інно Вікторівно</i>).	Розпізнавати іменники; визначати належність іменників до певної групи за їхнім лексичним значенням, уживаністю в мовленні; правильно відмінювати іменники, відрізняти правильні форми іменників від помилкових; використовувати іменники в мовленні, послуговуючись їхніми виражальними можливостями.
4.2. Прикметник	<i>Прикметник</i> як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди прикметників за значенням (якісні, відносні, присвійні). Відмінювання прикметників. Ступені порівняння якісних прикметників: вищий і найвищий, способи їх творення. Зміни приголосних за творення ступенів порівняння прикметників.	Розпізнавати й відмінювати прикметники; визначати розряди прикметників за значенням; утворювати форми ступенів порівняння якісних прикметників; відрізняти правильні форми прикметників від помилкових.
4.3. Числівник	<i>Числівник</i> як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Типи відмінювання кількісних числівників. Порядкові числівники, особливості їх відмінювання. Особливості правопису числівників. Узгодження числівників з іменниками. Уживання числівників для позначення часу й дат.	Розпізнавати й відмінювати числівники; відрізняти правильні форми числівників від помилкових; правильно використовувати їх у мовленні; визначати сполучуваність числівників з іменниками; правильно утворювати форми числівників для позначення часу й дат.
4.4. Займенник	<i>Займенник</i> як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Відмінювання займенників. Правопис неозначених і заперечних займенників.	Розпізнавати й відмінювати займенники; відрізняти правильні форми займенників від помилкових, правильно використовувати їх у мовленні; правильно писати неозначені й заперечні займенники.
4.5. Дієслово та його форми	<i>Дієслово</i> як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Вид дієслова (доконаний і недоконаний). Форми дієслова: дієвідмінювані, відмінювані (дієприкметник) і незмінні (інфінітив, дієприслівник, форми на -но, -то). Безособове дієслово. Способи дієслова: дійсний, умовний, наказовий. Творення	Розпізнавати дієслова, особливі форми дієслова, безособове дієслово; визначати види, часи й способи дієслів; відрізняти правильні форми дієслів від помилкових; правильно писати особові закінчення дієслів.

	форм умовного та наказового способів дієслів. Особові закінчення дієслів I та II дієвідміни. Чергування приголосних в особових формах дієслів теперішнього та майбутнього часу.	
	<i>Дієприкметник</i> як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Активні та пасивні дієприкметники. Творення активних і пасивних дієприкметників теперішнього й минулого часу. Дієприкметниковий зворот. Безособові форми на <i>-но</i> , <i>-то</i> .	Розпізнавати дієприкметники (зокрема відрізнити їх від дієприслівників), визначати їхні морфологічні ознаки й синтаксичну роль; відрізнити правильні форми дієприкметників від помилкових; добирати й комунікативно доцільно використовувати дієприкметники, дієприкметникові звороти та безособові форми на <i>-но</i> , <i>-то</i> в мовленні.
	<i>Дієприслівник</i> як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Дієприслівниковий зворот.	Розпізнавати дієприслівники, визначати їхні морфологічні ознаки, синтаксичну роль; відрізнити правильні форми дієприслівників від помилкових; правильно будувати речення з дієприслівниковими зворотами.
4.6. Прислівник	Прислівник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Ступені порівняння прислівників: вищий і найвищий. Зміни приголосних за творення прислівників вищого та найвищого ступенів порівняння. Правопис прислівників на <i>-о</i> , <i>-е</i> , утворених від прикметників і дієприкметників. Написання разом, окремо й через дефіс прислівників і сполучень прислівникового типу.	Розпізнавати прислівники, визначати їхню синтаксичну роль, ступені порівняння прислівників; відрізнити правильні форми ступенів порівняння прислівників від помилкових; правильно писати прислівники й сполучення прислівникового типу; добирати й комунікативно доцільно використовувати прислівники в мовленні.
4.7. Службові частини мови	<i>Прийменник</i> як службова частина мови. Зв'язок прийменника з непрямыми відмінками іменника. Правопис прийменників.	Розпізнавати прийменники, визначати їхні морфологічні ознаки; правильно й комунікативно доцільно використовувати прийменники в мовленні.
	<i>Сполучник</i> як службова частина мови. Групи сполучників за значенням і синтаксичною роллю: сурядні й підрядні.	Розпізнавати сполучники, визначати групи сполучників за значенням і синтаксичною

	Групи сполучників за вживанням (одиночні, парні, повторювані) та за будовою (прості, складні, складені). Правопис сполучників. Розрізнення сполучників та інших співзвучних частин мови.	роллю, за вживанням і будовою; відрізняти сполучники від інших співзвучних частин мови; правильно й комунікативно доцільно використовувати сполучники в мовленні.
	<i>Частка</i> як службова частина мови. Правопис часток.	Розпізнавати частки; правильно писати частки.
4.8. Вигук	<i>Вигук</i> як частина мови. Правопис вигуків.	Розпізнавати вигуки й правильно їх писати.
5. Синтаксис 5.1. Словосполучення.	Словосполучення й речення як основні одиниці синтаксису. Підрядний і сурядний зв'язок між словами й частинами складного речення.	Розрізняти словосполучення й речення, сурядний і підрядний зв'язок між словами й частинами складного речення.
5.2. Речення	Речення як основна синтаксична одиниця. Граматична основа речення. Порядок слів у реченні. Види речень за метою висловлювання (розповідні, питальні й спонукальні); за емоційним забарвленням (окличні й неокличні); за будовою (прості й складні); за складом граматичної основи (двоскладні й односкладні); за наявністю другорядних членів (непоширені й поширені); за наявністю необхідних членів речення (повні й неповні); за наявністю ускладнювальних засобів (однорідних членів речення, звертань, вставних слів, словосполучень, речень, відокремлених членів речення).	Розрізняти речення різних видів: за метою висловлювання, за емоційним забарвленням, за будовою, складом граматичної основи, за наявністю другорядних членів, за наявністю необхідних членів речення, за наявністю ускладнювальних засобів (однорідних членів речення, звертань, вставних слів, словосполучень, речень, відокремлених членів речення).
5.2.1. Просте двоскладне речення	Підмет і присудок як головні члени двоскладного речення. Зв'язок між підметом і присудком. Тире між підметом і присудком.	Визначати структуру простого двоскладного речення, особливості зв'язку між підметом і присудком; правильно й комунікативно доцільно використовувати прості речення. Правильно вживати тире між підметом і присудком.
5.2.2. Другорядні члени речення у двоскладному й односкладному реченні	Означення. Прикладка як різновид означення. Додаток. Обставина. Порівняльний зворот.	Розпізнавати види другорядних членів; правильно й комунікативно доцільно використовувати виражальні можливості другорядних членів речення в мовленні.
5.2.3. Односкладні речення	Граматична основа односкладного речення. Типи односкладних речень за способом вираження та значенням головного члена: односкладні речення з головним членом у формі присудка	Розпізнавати типи односкладних речень, визначати особливості кожного з типів; правильно й комунікативно доцільно

	(означено-особові, неозначено-особові, узагальнено-особові, безособові) та односкладні речення з головним членом у формі підмета (називні).	використовувати виражальні можливості односкладних речень у власному мовленні.
5.2.4. Просте ускладнене речення	Речення з однорідними членами. Узагальнювальні слова в реченнях з однорідними членами. Речення зі звертанням. Речення зі вставними словами, словосполученнями й реченнями, їхнє значення. Речення з відокремленими членами. Відокремлені означення, прикладки – непоширені й поширені. Відокремлені додатки, обставини. Відокремлені уточнювальні члени речення. Розділові знаки в ускладненому реченні.	Розпізнавати просте речення з однорідними членами; звертаннями; вставними словами, словосполученнями й реченнями; відокремленими членами (означеннями, прикладками, додатками, обставинами), зокрема уточнювальними; правильно й комунікативно доцільно використовувати виражальні можливості таких речень у мовленні; правильно розставляти розділові знаки в них.
5.2.5. Складне речення	Типи складних речень за способом зв'язку їхніх частин: сполучникові й безсполучникові. Сурядний і підрядний зв'язок між частинами складного речення.	Розпізнавати складні речення різних типів, визначати їхню структуру, види й засоби зв'язку між простими реченнями; добирати й конструювати складні речення, що оптимально відповідають конкретній комунікативній меті.
5.2.5.1. Складносурядне речення	Складносурядне речення, його будова. Єднальні, протиставні й розділові складносурядному реченні. сполучники в Розділові знаки в складносурядному реченні.	Розпізнавати складносурядні речення; комунікативно доцільно використовувати їхні виражальні можливості в мовленні; правильно розставляти розділові знаки в складносурядному реченні.
5.2.5.2. Складнопідрядне речення	Складнопідрядне речення, його будова. Головна й підрядна частини. Підрядні сполучники й сполучні, слова, як засоби зв'язку в складнопідрядному реченні. Основні види підрядних частин: означальні, з'ясувальні, обставинні (місця, часу, способу дії та ступеня, порівняльні, причини, наслідкові, мети, умови, допустові). Складнопідрядні речення з кількома підрядними, розділові знаки в них.	Розпізнавати складнопідрядні речення, визначати їхню будову, зокрема складнопідрядних речень з кількома підрядними; визначати основні види підрядних частин, типи складнопідрядних речень за характером зв'язку між частинами; правильно й комунікативно доцільно використовувати виражальні можливості складнопідрядних

		речень різних типів у процесі спілкування; правильно розставляти розділові знаки в складнопідрядному реченні.
5.2.5.3. Безсполучникове складне речення	Безсполучникове складне речення. Розділові знаки в безсполучниковому складному реченні.	Розпізнавати безсполучникові складні речення; правильно й комунікативно доцільно використовувати виражальні можливості безсполучникових складних речень у мовленні; правильно розставляти розділові знаки в них.
5.2.5.4. Складне речення з різними видами сполучникового безсполучникового зв'язку	Складне речення з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку, розділові знаки в ньому.	Розпізнавати складні речення з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку; правильно й комунікативно доцільно використовувати виражальні можливості речень цього типу в мовленні; правильно розставляти розділові знаки в них.
5.3. Способи відтворення чужого мовлення	Пряма й непряма мова. Заміна прямої мови непрямою. Цитата як різновид прямої мови. Діалог. Розділові знаки в конструкціях із прямою мовою, цитатою та діалогом.	Замінювати пряму мову непрямою; правильно й доцільно використовувати в тексті пряму мову й цитати; правильно вживати розділові знаки в конструкціях із прямою мовою, цитатою та діалогом.
6. Стилїстика	Стилї мовлення (розмовний, науковий, художній, офіційно-діловий, публіцистичний), їхні основні ознаки, функції.	Розпізнавати стилї мовлення, визначати особливості кожного з них; користуватися різноманітними виражальними засобами української мови в процесі спілкування для оптимального досягнення мети спілкування.
7. Розвиток мовлення	Види мовленнєвої діяльності; адресант і адресат: мовлення; монологічне й діалогічне мовлення; усне й писемне мовлення. Тема й основна думка висловлення. Вимоги до мовлення (змістовність, логічна послідовність, багатство, точність, виразність, доречність, правильність). Основні ознаки тексту: зв'язність, комунікативність, членованість; інформативність. Зміст і будова тексту, поділ тексту на абзаци, мікротеми. Способи зв'язку речень у тексті.	Уважно читати, усвідомлювати й запам'ятовувати зміст прочитаного, диференціюючи в ньому головне та другорядне; критично оцінювати прочитане; аналізувати тексти різних стилів, типів і жанрів; будувати письмове висловлення, логічно викладаючи зміст, підпорядковуючи його темі й основній думці, задуму, вибраному стилю та типу мовлення, досягати визначеної комунікативної мети;

	Тексти різних стилів, типів, жанрів.	формулювати, добирати доречні аргументи й приклади, робити висновок, висловлювати власну позицію, свій погляд на ситуацію чи обставини; правильно структурувати текст, використовуючи відповідні мовленнєві звороти; знаходити й виправляти помилки в змісті, будові й мовному оформленні власних висловлень, спираючись на засвоєні знання.
--	--------------------------------------	--

ПРИКЛАДИ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

1. Укажіть рядок, у якому всі слова написано правильно:

- А дзв'якнути, червяк, м'який, зоря;
- Б св'ято, різьб'яр, рясний, крючок;
- В бур'ян, б'юджет, імя, рядок;
- Г святковий, буряк, серйозний, солов'ї.

2. Укажіть, в якому рядку спрощення не відбувається в іншомовних словах:

- А тижневий, виїзний, чесний, корисний;
- Б баластний, форпостний, компостний, контрастний;
- В безвісний, щасливий, брязнути, блиснути;
- Г тріснути, навмисне, ремісник, улесливий.

3. Позначте речення з граматичною помилкою:

- А Дозвольте оголосити порядок денний.
- Б Пропозицію прошу внести до протоколу.
- В Наряду було проведено відповідно до визначеного регламенту.
- Г Хочу подякувати учасників круглого столу

4. Позначте речення, у якому наявне звертання:

- А З діда-прадіда в нашім краю люди прагнули з піснею жити
- Б Учітеся, брати мої, думайте, читайте ...
- В Може, ще раз сонце правди хоч крізь сон побачу ...
- Г Люди кажуть, що мудрість приходить з роками.
- Д Не обдурюй себе і тобі не доведеться дурити інших.

5. Доберіть приклад до кожного випадку вживання тире

Випадок уживання тире

Приклад

1 перед узагальнювальним словом	А Дивлячись на людей, усміхався і мій
2 між підметом і присудком	батько – великий добрий чоловік.
3 при відокремленій прикладці	Б І ліс, і птахи, і звірі – все радіє сонцю.

4 між частинами
безсполучникового речення

В *Глянеш у небо – небо і сонце твоє.*
Г *Найвища краса – краса вірності.*
Д *«Ку-ку», – чути з густого гілля.*

	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

Критерії оцінювання знань вступників на співбесіді з української мови

Під час проведення співбесіди **вступнику забороняється** використовувати засоби технічної інформації, мобільні телефони, підручники з української мови, словники, навчальні посібники та інші матеріали, що не передбачені рішенням Приймальної комісії ХНАДУ.

Оцінювання тестів з української мови здійснюється шляхом нарахування по 4 бали за кожну правильну відповідь з 25 питань. Після перевірки тестового завдання членами екзаменаційної комісії визначається сума нарахованих балів за шкалою від 100 до 200. Максимальна сума балів, що може одержати абітурієнт за результатами тестового завдання з української мови, складає 200 балів. Якщо вступник не надав жодної вірної відповіді, то він отримує оцінку «незадовільно».

ЛІТЕРАТУРА

1. Авраменко О.М. та ін. Українська мова та література. Довідник. Завдання в тестовій формі / О.М.Авраменко, М.Б. Блажко. – 7 вид., виправл. – К.: Грамота, 2017. – 568 с.
2. Блажко М.Б. та ін. Українська мова та література. ЗНО 2023. І частина за новою редакцією правопису/ О.М.Авраменко, М.Б. Блажко. – К.: Грамота, 2022. – 496 с.
3. Бондар О.І. та ін. Сучасна українська мова: фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія / О.І.Бондар, Ю.О.Карпенко, М.Л.Микитин-Дружинець. – Київ: ВЦ «Академія», 2006. – 368с.
4. Грищенко А.П. та ін. Сучасна українська літературна мова / А.П.Грищенко, Л.І.Мацько, М.Я. Плющ, Н.І.Тоцька, І.М.Уздиган // За ред. А.П. Грищенка. – 3-тє вид., доповнене – Київ: Вища школа, 2002. – 439с.
5. Плющ М.Я. та ін. Сучасна українська літературна мова: підручник / М.Я.Плющ, С.П.Бевзенко, Н.Я. Грипас. – 2-ге вид., перероб. і допов. – К.: Вища школа, 2000. – 429с.
6. Росінська О.А. Українська мова. Довідник школяра і студента. – Донецьк: ТОВ «БАО», 2010. – 416 с.
7. Шкурятяна Н.Г. та ін. Сучасна українська літературна мова: модульний курс: навчальний посібник / Н.Г.Шкурятяна, С.В. Шевчук. – К.: Вища школа, 2007. – 823с.

8. Ющук І.П. Українська мова / І.П.Ющук. – К.: Либідь, 2004. – 250с.

INTERNET-ресурси

- 1.Український правопис. Електронна версія офіційного видання 2019 року.
<https://drive.google.com/file/d/1p0moU61Yrg4RskpJYTljxkiAa5vrd0mM/view>
2. <http://www.novamova.com.ua>
3. <http://litopys.org.ua/ukrmova/um.htm>
4. <http://www.ukrtvory.com.ua/index.html>

**Програма розглянута та затверджена на засіданні кафедри
українознавства, протокол № 7 від «27» лютого 2023 року**

**Голова предметної екзаменаційної
комісії з української мови, доц.**

Неля НІКУЛІНА

**ПОГОДЖЕНО:
Заступник голови
приймальної комісії, проф.**

Ілля ДМИТРІЄВ